

Depremın İkincil Mağdurları

Sami KALAYCI¹

GİRİŞ

Doğal afetlerden biri olan deprem gerekli tedbirler alınmadığı şartlarda hem birey ve toplum hem de diğer canlılar ile doğa üzerinde ciddi düzeyde yıkıcı ve kalıcı zararlar vermektedir. Maddi ve manevi zararları itibariyle büyük kayıplar yaşatan depreme karşı ülkelerin hazırlıklı olmaması yaşanan kayıpların daha da büyük ve kalıcı olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla hangi zamanda, nerede ve hangi şiddet düzeyinde olacağı öncesinden bilinmeyen depreme karşı alınan tedbirlerin boyutu deprem anı ve sonrası oluşan kayıpların büyüklüğü ile ters orantılıdır.

Depreme karşı yerleşim yerleri ile binaların sağlam şekilde inşa edilmesinden doğanın kendi yapısına insan eliyle müdahale edilmemesine kadar çok yönlü tedbirler ile kapsamlı plan ve çalışmaların yapılması zorunludur. Çünkü deprem hem sağlık ve psikolojik hem de ekonomik ve sosyal olarak telafisi oldukça zor olan ciddi büyük zararlar yaşatan bir doğal afet türüdür. Bu nedenle hem bireysel hem de toplumsal olarak depreme karşı hazırlıklı ve tedbirli olmak muhtemel afetlerde olası kayıpların önlenmesi ve azaltılması için zaruridir.

¹ Doç. Dr. Dr., Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, samiklyc@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0981-9595

ve afet odaklı kriz planı yapmalıdır (Karakulakoğlu, 2015: 281-282). Özellikle afetin ortaya çıktığı ilk günlerde krizin doğru şekilde yönetilmesi daha fazla kayıpların yaşanmasını önleyebilirken ikincil mağduriyetlerin de oluşmasına engel olabilir.

Gelişen teknoloji ile birlikte oluşturulan dijital medya ve platformları, deprem gibi olağanüstü dönemlerde kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın önemli bir konuma taşınmasına neden olmuştur. Özellikle anlık bilgi, haber ve bilgilendirmelerin hayati derecede öneme sahip olduğu kriz sürecinde kitlesel medya araçlarının tümü kesintisiz iletişimin en önemli kilit anahtarıdır. Bu kapsamda önemli bir işleve sahip olan medyanın olağanüstü dönemlerde doğru şekilde kullanıldığında afetzedelerin normal hayata yeniden döndürülmelerinden organize yardım ve destek halkalarının kolayca büyümesine, toplumsal bilincin hızla yayılmasından duyarlılık ve birlikteliğin güçlendirilmesine kadar krizle mücadelede ciddi etki ve katkıları görülmektedir. Ancak medyanın bu işlev ve rolleri denetimsiz, bilinçsiz, maksatlı, yanlış ve yanıltıcı şekilde kullanılması durumlarında ise mücadelenin aksatılması yanında krizlerin daha da büyümesine ve ikincil mağduriyetlerin de doğmasına neden olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Avçin, E. ve Erkoç, B. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Sağlık Anksiyetesi, Yaşam Doyumu ve İlişkili Değişkenler. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 17, 1-13.
- Awad, E. ve Ghaziri, H. (2004). *Knowledge Management*. Prentice Hall Publishing.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.
- Braf, E. (2002). Knowledge or Information - What Makes the Difference?. K. Liu, R. J. Clarke, P. B. Andersen, R. K. Stamper ve E. S. Abou-Zeid (Ed.), *Organizational Semiotics* (s. 71-90) içinde. Springer.
- Buckman, R. (2004). *Building a Knowledge - Driven Organization*. McGrawHill Companies Pub.
- Chen, X., Sin, S.C. J., Theng, Y. L. ve Lee, C. S. (2015). Why Students Share Misinformation on Social Media: Motivation, Gender, and Study-level Differences. *The Journal of Academic Librarianship*, 41(5), 583-592.
- Çanakçı, M., Öztürk, S. ve Şaşmazlar, C. (2022). Afet ve Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma: Twitter Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 882 - 897.
- Davenport, T. H. ve Prusak, L. (2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi: Kuruluşlar Ellerindeki Bilgiyi Nasıl Yönetirler*. (G. Günay, Çev.). Rota Yayınları.
- Demiröz, K. (2020). Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın İşlevselliği ve Zararları Üzerine Bir İnceleme. *Dirençlilik Dergisi*, 4(2), 293-304.
- Fallis, D. (2014). A Functional Analysis of Disinformation. iConference, Berlin, 4-7 March, 621-627. <https://www.semanticscholar.org/paper/A-Functional-Analysis-of-Disinformation-Fallis/ac521e650b57d5a0f86244d1a9348e7d7306fb1d>

- Girgin, A. (2002). *Haber Yazmak*. Der Yayınları.
- Güneş, A. (2018). Yazılı Basında Haber Söylemi: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçim Haberlerinin Çözümlemesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 13-42.
- Karakulakoğlu, S. E. (2015). Doğal Afet ve Acil Durumların Yönetiminde Sosyal Medya Kullanımı: Twitter Örneği. S. Ersöz Karakulakoğlu ve Ö. Uğurlu (Ed.), *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter* (s. 281-294) içinde. Heretik Yayınevi.
- Karlova, N. A. ve Fisher, K. E. (2013). "Plz RT": A Social Diffusion Model of 75 Misinformation and Disinformation for Understanding Human Information Behaviour. *Information Research*, 18, 1-17.
- Kovach, B. ve Rosenstiel, T. (2007). *The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and The Public Should Expect*. Three Rivers Press.
- Kurtuluş, Ö. (2023). Deprem ve Sosyal Medya - 17 Şubat 2023. <https://ozgurkurtulus.com.tr/deprem-ve-sosyal-medya/#:~:text=Afetler%20%C4%B1ras%C4%B1nda%20insanlar%20panik%20ve,ileti%C5%9Fiminin%20en%20%C3%B6nemli%20sorunlar%C4%B1ndan%20biri.adresinden02Temmuz2023tarihindealınmıştır>.
- Onat, F. (2010). Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-122.
- Onat, H. (2023). Bilgi, Bilim ve Bilimsel Yöntem. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/73646/mod_resource/content/0/1.%20%C3%9Cnite.pdf adresinden 17 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Özen, Ü. ve Naralan, A. (2009). *Temel Bilgi Teknolojileri*. İmaj Yayınevi.
- Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber*. Der Yayınları.
- Safko, L. (2012). *The Social Media Bible Tactics, Tools and Strategies for Business Success* (Third Ed.). John Wiley and Sons.
- Sayımer, İ. (2008). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*. Beta Yayınları.
- Schlapp, H. (2000). *Gazeteciliğe Giriş*. (I. Aygün, Çev.). Vestfalya Yayın.
- Scott, P. R. ve Jacka, J. M. (2013). *Sosyal Medya Kurumsal Yönetim ve Risk Rehberi*. (T. Bozbey, Çev.). Türkiye İç Denetim Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 6.
- Selvi, M. (2023). Deprem Zamanında Sosyal Medya ve Riskler. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-deprem-zamaninda-sosyal-medya-ve-riskler/2828653> adresinden 01 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 54-64.
- Söyler, Y. (2013). *Kamu Hukuku Açısından İnternet İçeriğinin Düzenlenmesi ve Bu Alanda Devletin İdari Yaptırım Uygulama Yetkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Şentürk, E. (2023). Depremlerin Yol Açtığı Ruhsal Travmalar Nelerdir?. <https://npistanbul.com/depremlerin-yol-actigi-ruhsal-travmalar-nelerdir> adresinden 01 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Taylor, M., Wells, G., Howell, G. ve Raphael, B. (2012). A Facebook Study from 'Cyclone Yasi Update': The Role of Social Media as Psychological First Aid as a Support to Community Resilience Building. *Australian Journal of Emergency Management*, 27(1), 20-26.
- Tekek, M. (2011). Sosyal Medya ve Arap Baharı. <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=2964> adresinden 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tokgöz, O. (2020). *Temel Gazetecilik*. İmge Kitabevi.
- Velev, D. ve Zlateva, P. (2012). Use of Social Media in Natural Disaster Management. *Intl. Proc. of Economic Development and Research*, 39, 41-45.

- Vural, A. M., Boztepe Taşkıran, H., Türkoğlu, S., Sarı, M., Maral, T., Keskin, R. K., Koparan, E., Yüncüoğlu, B., Gülnar, M., Ağca, M. E., Şahin, H. ve Ünlü, T. T. (2022). Risk İletişiminde Geleneksel Medya: Gazete Haberlerinin Deprem Felaketleri Örnekleminde Analizi. *Selçuk İletişim*, 15(2), 672-701.
- Ward, S. (2004). *The Invension of Journalism Ethics: The Path to Objectivity and Beyond*. McGill-Queen's University Press.
- AFAD. (2023). Kahramanmaraş-Pazarcık'ta Meydana Gelen Deprem Hk. Basın Bülteni-1. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-duyurusu-1> adresinden 01 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2014). Açıklamalı Afet yönetimi Terimleri Sözlüğü. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden 29 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Arap Baharı. (2023). Arap Baharı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Arap_Bahar%C4%B1 adresinden 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Cumhuriyet. (2023). "Sahte Hesap Açıp 'Enkaz Altındayım' Tweet'i Attılar." <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/sahte-hesap-acip-enkaz-altindayim-tweeti-attilar-1716252> adresinden 09 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Npistanbul. (2023). Sosyal Medyada Depremle İlgili Dikkat Edilmesi Gerekenler. <https://npistanbul.com/sosyal-medyada-depremler-ile-ilgili-dikkat-edilmesi-gerekenler> adresinden 03 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası. (2023). 1900 Sonrası Türkiye'deki Depremler. http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/8273773702779a0_ek.pdf adresinden 29 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Uluç, D. (2003). İlk Körfez Savaşı'nı Nayirah başlattı. Hürriyet Gazetesi. 23 Mart 2003. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ilk-korfez-savasini-nayirah-baslatti-38444720> adresinden 09 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- TDK. (2023). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 16 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.